

Újabb régészeti kutatások Dunakeszi-Székesdűlőn

(Dunakeszi-Székesdűlő, „D” terület, Hrsz.:
7151/4)

Az Ablon Kft. megbízásából 2004. május 25. és július 23. között megelőző és szondázó feltárást végeztünk Dunakeszi-Székesdűlő „D” területen. A területen a beruházó üzletközpont építését tervezi, ezt megelőzően a parkoló területén próbafeltárást, az épület alapterületén, illetve – a próbafeltárási eredményei alapján – a parkoló területének cca. kétharmadán megelőző feltárást folytattunk. A feltárások során több mint 6 hektáros területet kutattunk át. Az idei évben feltárt terület mintegy 100 méterrel fekszik északabbra az 1996-ban és 2000-ben feltárt több mint 7 hektáros területtől. (HORVÁTH–SZILAS–ENDRŐDI–HORVÁTH 2001; 2003; 2004) *(I. kép)* Ezekről a területekről délkeletre 1995-ben és 2000-ben (HORVÁTH 2003) folyt kisebb felületű feltárást. Székesdűlőtől délre, Székesnádas lelőhelyen Horváth M. Attila végzett szondázó ásatást 6 000 négyzetméteres felületen. (HORVÁTH M. 2003)

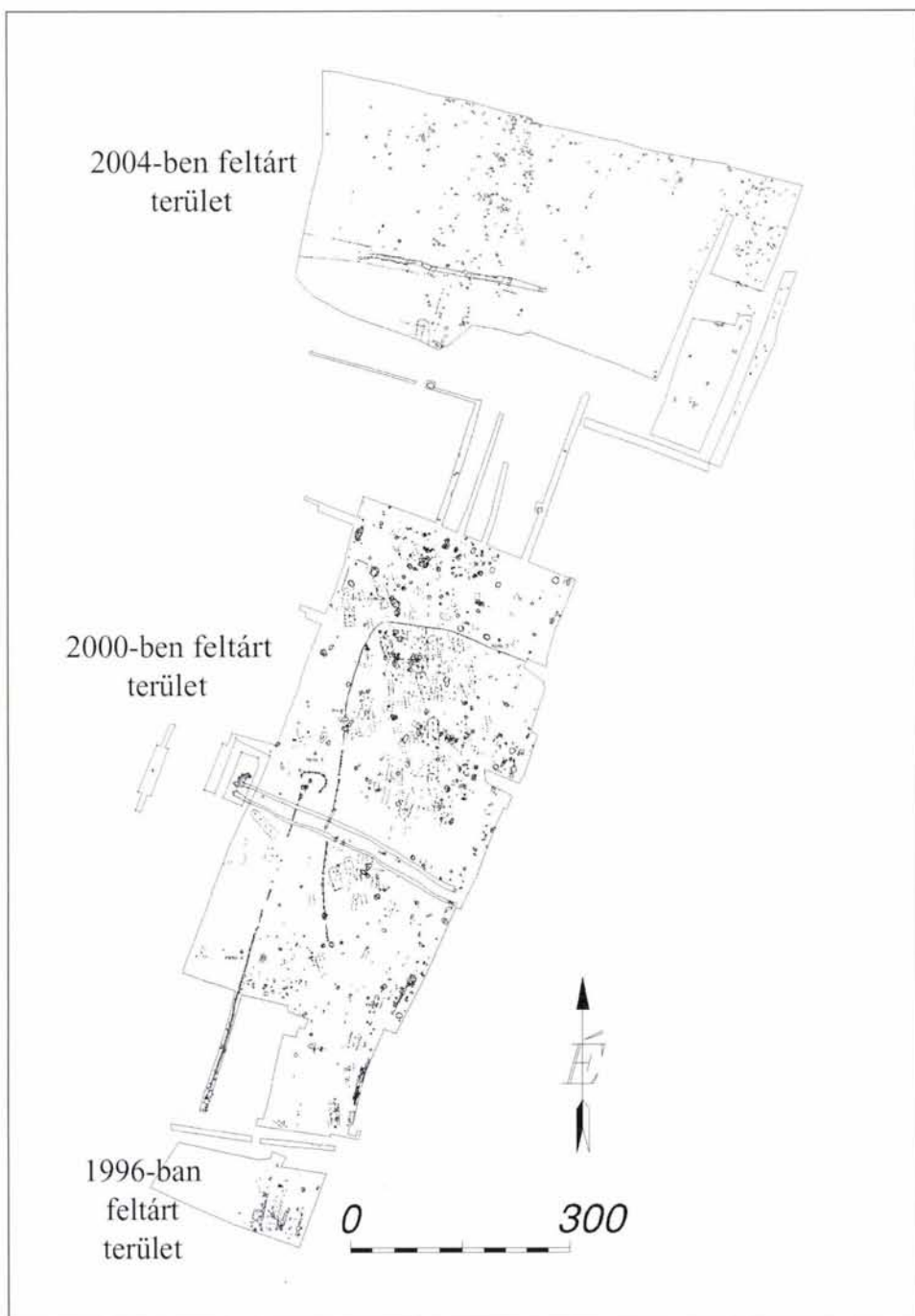
A feltárt terület a Dunától mintegy 500 méterre fekszik. A humuszréteg eltávolítása során a változóan homokos, agyagos altalajt rendkívül változatos mélységben (10–300 centiméter) értük el. Számos, a területet keletről határoló Óceánárok-patakkal és a Duna vonalával részben párhuzamos észak-északkelet – nyugat-északnyugati

Recent archaeological investigations at Dunakeszi-Székesdűlő

(Dunakeszi-Székesdűlő, plot „D”, Lrn:
7151/4)

Investment-led and test excavations were conducted on territory “D” at Dunakeszi-Székesdűlő, commissioned by Ablon Kft between May 25 and July 23, 2004. The investor intends to construct a trading centre on the territory. Prior to construction work, test excavations were conducted in the area of the parking lot and the future building. Based on these test excavation results, an investment-led excavation was conducted on approximately two-thirds of the territory of the parking lot. A surface of more than 6 hectares was investigated. The territory unearthed this year lay about 100 m to the north of the more than 7 hectares unearthed in 1996 and 2000 (HORVÁTH–SZILAS–ENDRŐDI–HORVÁTH 2001, 2003, 2004). *(Fig. 1)* Excavations were conducted on smaller surfaces southeast of this territory in 1995 and in 2000 (HORVÁTH 2003). Attila M. Horváth conducted excavation at the Székesnádas site south of Székesdűlő on a surface of 6000 square metres (HORVÁTH M. 2003).

The unearthed area lies about 500 m from the Danube. The alternating sandy and clayey subsoil was found at diverse depths (10–300 cm) after the removal of the humus. Numerous sand dunes and depressions were observed running in a

1. kép: Összesítő alaprajz az 1996, 2000, 2004-es feltárásokról.
 Fig. 1: Summary map of the excavations of 1996, 2000 and 2004

irányú kiemelkedő dombhátaikat, illetve mélyedéseket figyeltünk meg. Az ásatáson Mindszenty Andrea és Horváth Zoltán végeztek geo-pedológiai vizsgálatokat, amelyeket Krolopp Endre malakológiai eredményeivel egészítettek ki. Vizsgálataik alapján a mélyedéseket és kiemelkedéseket a vízfolyás(ok) (a Duna és az Óceánárok) medrének és a kapcsolódó természetes gátaknak (görönd), ártéri mélyedéseknek oldalirányú eltolódásával hozhatjuk összefüggésbe. A mélyedések a talajtani megfigyelések és a malakofauna alapján sekély, vízi növényzetben gazdag, mocsaras, időnként vízzel borított területek voltak, amelyek fokozatos feltöltődés során alakultak humuszban gazdag réti talajjává. A Gyulai Ferenc által elvégzett archaeobotanikai vizsgálatok ugyancsak mocsaras környezetre utalnak. A kiemelkedő hátaikat homokos talaj fedte. A terület nyugati részén húzódó, legmagasabb homokháton találtuk meg a régészeti objektumok túlnyomó részét.

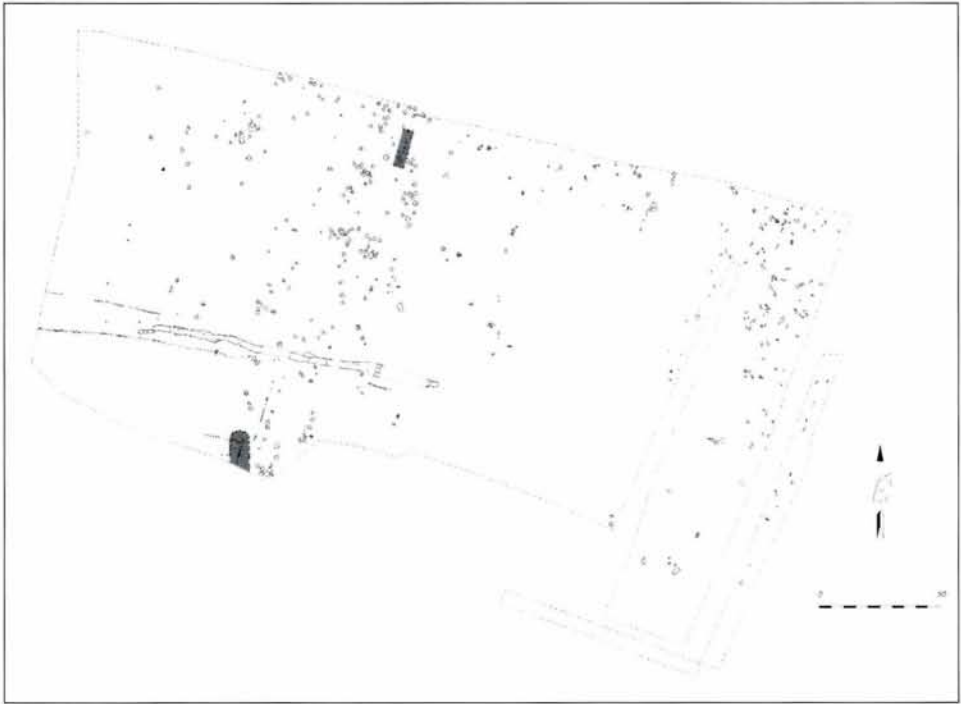
Az 1996-ban és 2000-ben folytatott feltárások során újkőkori, rézkori, kora bronzkori, késő bronzkori és késő vaskori telepjelenségek, valamint kora bronzkori sírok kerültek elő, (HORVÁTH–SZILAS–ENDRŐDI–HORVÁTH 2001; 2003; 2004) így hasonló korú jelenségek előkerülésére lehetett számítani az úgynevezett „D” terület feltárásánál. 2004-ben mintegy 660 objektumot tártunk fel. (2. kép)

A nagyobb homokhát északi részén cölöpszerkezetes ház három párhuzamos cölöplyukosorát figyeltük meg. Hasonló szerkezetű és tájolású házak a dunántúli vonaldiszes kerámia kultúrájának Duna-keszi-Székesdülőn 1996-ban feltárt telep-részletéről ismertek. (HORVÁTH 2002) A 2000-ben feltárt területen ugyancsak előkerültek sekély újkőkori objektumok és ezekhez tartozó cölöplyukak. Ezek az ob-

north–northeast—west–northwest direction partly in parallel to the Danube and the Óceánárok Stream, which bordered the territory on the east. Andrea Mindszenty and Zoltán Horváth carried out geo-pedological analyses during the excavation, and the results were complemented by information from Endre Krolopp’s malacological analyses. This research indicates that the depressions and the elevations can be ascribed to sideward shifts in the beds of these streams of water (the Danube and the Óceánárok) together with the associated natural barriers and floodplain depressions. The pedological observations and the malacological data suggest that the depressions were intermittently waterlogged, shallow, swampy areas with rich vegetation, which transformed into a humus-rich meadow soil as they gradually filled in. The archaeobotanical analyses carried out by Ferenc Gyulai also indicate a swampy environment. The elevated ridges were covered with sand. The majority of the archaeological features were found on the highest sand ridge in the western part of the area.

Neolithic, Copper Age, Early Bronze Age, Late Bronze Age and Late Iron Age settlement features and Early Bronze Age graves were found during the excavations in 1996 and 2000 (HORVÁTH–SZILAS–ENDRŐDI–HORVÁTH 2001, 2003, 2004), and the discovery of similar phenomena was expected during the excavation of the so-called territory “D”. In 2004, about 660 features were unearthed (Fig. 2).

Three parallel rows of postholes from a post-structure house were observed on the northern side of the largest sand ridge. Houses of a similar construction and orientation are known from the

2. kép: A 2004-es feltárás összesítő alaprajza, északon az újkőkori, délen a késő bronzkori házzal.
 Fig. 2: Summary map of the 2004 excavation with the Neolithic house in the north and the Late Bronze Age house in the south

jektumok kisebb csoportokba rendeződtek a terület különböző pontjain. Hasonló kisebb települési egységhez tartozhatott a 2004-ben feltárt ház is, itt azonban az erózió miatt nem tudtuk megfigyelni a házakat kísérő hosszanti gödröket, illetve sekélyebb objektumokat. Mindössze a ház közelében fekvő kora bronzkori gödörből került elő egy neolit kerámiatöredék.

Az előkerült, datálható objektumok többsége a kora bronzkor időszakára keltezhető, a nagyobb homokhát területére lokalizálható telepéhez tartozott. Az objektumok többsége kerek, hengeres falú hulladék- és tárológödör (3. kép) volt, időnként nagy mennyiségű kerámiával és állatesonttal. A gödrök kisebb csoportokat alkotnak. Sajnos, mivel a dombhát északi

settlement fragment of the Transdanubian Linear Pottery culture unearthed at Dunakeszi-Szélesdűlő in 1996 (HORVÁTH 2002). Shallow Neolithic features with postholes were also uncovered in 2000. These features clustered in smaller groups in various parts of the territory. The house unearthed in 2004 may have belonged to a similar smaller settlement unit. Here, however, the longitudinal pits alongside the houses and other shallow features could not be observed because of erosion. The only Neolithic shard was found in an Early Bronze Age pit close to the house.

The majority of the datable features came from the Early Bronze Age and belonged to the settlement that was located

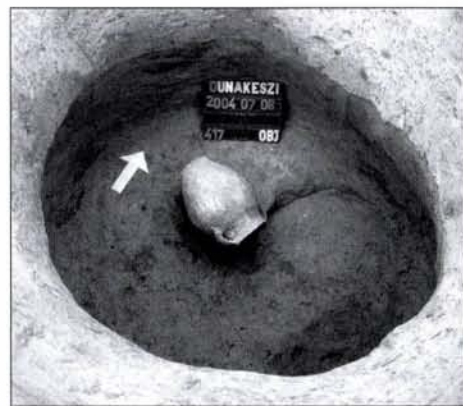
részén egy korábbi talajrendezés miatt a talaj erősen erodálódott, mindössze néhány centiméteres humuszréteg alatt már az altalaj húzódtott, a gödrök többsége elpusztult, így csak gödöralkat tudtunk kibontani, sokszor így is jelentős mennyiségű kerámiaanyaggal.

Az előkerült kerámiaanyag alapján a telepet a kora bronzkor időszakára keltezhetjük. Az előkerült füles korsók, amfórák a Somogyvár-Vinkovci-kultúra hatását mutatják, (BÓNA 1965; ECSEDY 1979; DIMITRIJEVIĆ 1982; KALICZ-SCHREIBER-KALICZ 1998–1999) ugyanakkor más kerámia típusok (díszített peremű tálak, T-profilú tálak, négy lábon álló tálak, korsók, a vállon elhelyezett három függőleges borda) párhuzamait a Harangedény-Csepel csoport, (ENDRÓDI 1992; KALICZ-SCHREIBER-KALICZ 1998/2000) illetve a Harangedény kultúra közép-európai területeinek (DVORÁK-MATEJČKOVÁ-PEŠKA-RAKOVSKY 1996) úgynevezett kísérőkerámiájában találjuk meg. Ugyanakkor egyetlen objektumból sem került elő harangedény töredék. Ez magyarázható kronológiai okokkal is (a kora bronzkor 2b időszakban eltűnnek a harangedények), azonban az előkerült leletanyag zömének párhuzamait nem a kora bronzkor 2b, hanem a 2a időszakban találjuk meg (KALICZ-SCHREIBER 1984). A telep pontos (kora bronzkor 2 időszakon belüli) datálására csak a leletanyag teljes átvizsgálása, illetve a radiocarbon vizsgálatok után lesz lehetőség.

A 2000-ben, a terület északi részén, a 2004-ben feltárt területhez közel, ugyancsak a nagyobb homokháton előkerült hulladékgödrök, illetve a 7 sír szintén a kora bronzkor 2 időszakra datálható, (HORVÁTH-SZILAS-ENDRÓDI-HORVÁTH 2001; 2003; 2004) azaz a 2004-ben meg-

on the larger sand ridge. The majority of the features were round refuse or storage pits with cylindrical walls (Fig. 3) sometimes with a large number of ceramics and animal bones. The pits formed smaller groups. Regrettably, the majority of the pits were destroyed by erosion caused by earlier landscaping work on the northern part of the ridge (the subsoil appeared only a few centimetres under the humus) and only the bottoms of the pits were found. Even so they contained significant numbers of finds.

From the recovered ceramic material, the settlement can be dated from the Early Bronze Age. The handled jugs, amphorae show the influence of the Somogyvár-Vinkovci culture (BÓNA 1965; ECSEDY 1979; DIMITRIJEVIĆ 1982; KALICZ-SCHREIBER-KALICZ 1998–1999), while the analogues to other ceramic types (bowls with ornamented rims, T-profiled bowls, four-footed bowls, jugs with three vertical ribs on vessel shoulders) are characteristic of the ceramics of the Bell-beaker – Csepel group (ENDRÓDI 1992, KALICZ-SCHREIBER-KALICZ 1998/2000) and ceramics found gener-

3. kép: Kora bronzkori tárológödör amfórával.

Fig. 3: Early Bronze Age storage pit with an amphora

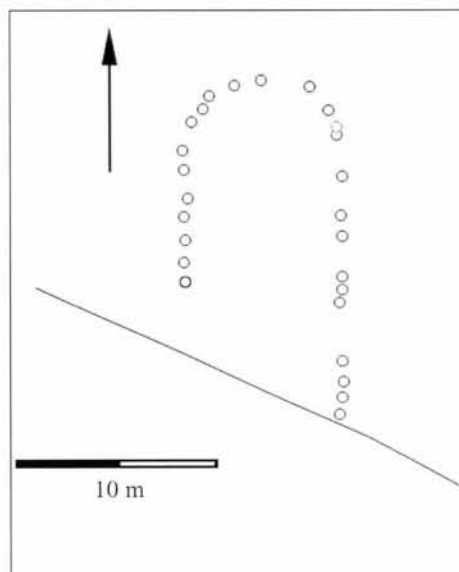
figyelt objektumcsoportokhoz hasonló településletről van szó.

A hasonló korú főváros környéki lelőhelyekkel (Albertfalva, Szigetszentmiklós) összevetve, Dunakeszin feltűnően alacsony volt a különböző kőeszközök száma. A kőeszközök hiányát magyarázhatja, hogy a lelőhely messzebb fekszik a nyersanyag lelőhelyektől, de más gazdasági stratégia, illetve kapcsolatrendszer is állhat a jelenség mögött. Ugyancsak eltér a korszak Duna-menti településeitől (Albertfalva, Szigetszentmiklós) a cölöpszerkezetes házak hiánya, illetve a gödrök kisebb csoportokba rendeződése. Hasonló telepszerkezet volt megfigyelhető a Budapest, XI. ker. Kőérberek-dűlőn feltárt kora bronzkori településen is, ahol a szintén nagyfelületű feltárás ellenére sem került elő kora bronzkori cölöpszerkezetes ház (lásd ugyanebben a kötetben).

A település szélén, a nagy homokhát északnyugati részén egy szóthamvas és egy urnás rítusú kora bronzkori sír került elő. Az erózió és a korábbi tereprendezések miatt a két sír szinte teljesen elpusztult, csupán a kalcinált csontokat és az urnás sír urnájának töredékeit tudtuk felszedni.

A nagy homokháton kívül, a területet átszelő természetes mélyedésekben is kerültek elő kora bronzkori gödrök, általában csekély mennyiségű kora bronzkori leletanyaggal. Ezek valószínűleg víznyelő gödrök, kutak lehettek, bontásuk során folyamatosan feltört a talajvíz. A 2000-ben feltárt késő bronzkori és kelta faszervezetes kutak szintén a természetes, mocsaras mélyedésekben kerültek elő. (HORVÁTH-SZILAS-ENDRÓDI-HORVÁTH 2001; 2003; 2004; SZILAS 2002)

A kora bronzkori telep gödreiből vett minták archaeobotanikai elemzése (Gyulai Ferenc szakvéleménye) alapján megállapítható, hogy a telepen élők elsősorban

4. kép: Késő bronzkori cölöpszerkezetes ház.
Fig. 4: Late Bronze Age post-structure house

ally in the Central European territories of the Bell-beaker culture (DVORÁK-MATEJIČKOVÁ-PEŠKA-RAKOVSKÝ 1996). At the same time, none of the features yielded fragments of bell-beakers. This has a chronological explanation since bell-beaker vessel disappeared in phase 2b of the Early Bronze Age. However, analogies with the majority of the finds can be found in phase 2a and not in phase 2b of the Early Bronze Age (KALICZ-SCREIBER 1984). The exact dating of the settlement (within phase 2 of the Early Bronze Age) will be possible only after the ¹⁴C radiocarbon analysis and complex analysis of the finds.

The refuse pits and 7 graves also found in 2000 on the large sand ridge in the northern part of the territory, close to the area excavated in 2004 also date to phase 2 of the Early Bronze Age (HORVÁTH-SZILAS-ENDRÓDI-HORVÁTH 2001, 2003, 2004). This was a part of a settle-

árpát, alakort, tönkét, csupaszárpát, vetési búzát termesztettek, ami megfelel a hasonló korú telepek (Csepel-Hollandi út, Albertfalva) archaeobotanikai anyagának.

A következő kronológiai horizontot a késő bronzkor időszakának szórványos telepjelenségei (gödörök és egy cölöpszervezetes ház részlete) és magányos hamvasztásos sírja reprezentálja.

ment similar to the feature clusters which came to light in 2004.

The number of stone tools was unusually low at Dunakeszi compared to other sites of the same age in the region of the capital (Albertfalva, Szigetszentmiklós). The lack of stone tools could be explained by the fact that the site was farther from the raw material sources, although a differ-

5-6. kép: Késő bronzkori hamvasztásos sír, a feltárás különböző fázisaiban
Fig 5-6: Different phases of the opening of the Late Bronze Age cremation burial

A nagy homokhát legdélebbi részén, a 2000-ben feltárt késő bronzkori telephez legközelebb eső területen, egy félköríves záródású cölöpszerkezetes ház részletét tudtuk kibontani. Sajnos a ház a feltárás déli határa alá nyúlt, így teljesen nem tárhattuk fel. A ház formájában, méretében, tájolásában megfelel a 2000-ben előkerült késő bronzkori telep egyik leggyakoribb háztípusának. (HORVÁTH–SZILAS–ENDRŐDI–HORVÁTH 2001; 2003; 2004)

Az előkerült, ismeretlen funkciójú (talán agyagkitemelő) gödrökből csekély mennyiségű, a 2000-ben feltárt nagy-kiterjedésű késő bronzkori (késő halomsíros-kora urnamezős) telepen előkerült kerámiaanyaggal egyidős kerámiatöredék került elő. Szintén a késő bronzkor időszakára datálható a nagy homokhát északi részén előkerült szórthamvas sír. (5–6. kép) A kisméretű, sekély sírgödörben a csekély mennyiségű kalcinált csont között két bronz lándzsahegyet (egyikük feltételezhetően a máglyán, összehajlott), illetve egy karperecet találtunk. Az objektum környékén (de az egész feltárt területen) más késő bronzkori temetkezésre utaló nyomot nem találtunk.

Feltételelesen a késő bronzkor időszakára datálhatjuk a nagy homokhátat északnyugat–délkeleti irányban kettévágó mély, V-alakú árkot, mely párhuzamosan fut a 2000-ben előkerült, hasonló méretű kettős árokkal. Bár az árokból kora és késő bronzkori kerámia került elő, ennek ellenére későbbi datálása sem zárható ki, mivel az egyértelműen nem bronzkori cölöplyuk sorok szegélyezik párhuzamosan. Ezeket a mélyebb területek felé vezető árkokat, melyek nem határolnak települési egységeket, feltételezhetően a terület lecsapolására használták.

ent economic strategy or contact system may also lie behind this phenomenon. The lack of post-structure houses and the distribution of the pits in small clusters represent further differences from the settlements of the same period along the Danube (Alberfalva, Szigetszentmiklós). A similar settlement structure could be observed in an Early Bronze Age settlement fragment unearthed at Budapest XI, Kőérberék-dűlő, where despite the large uncovered surface no post-structure houses were discovered from the Early Bronze Age (see in this volume).

Two Early Bronze Age graves, an urn grave and a cremation grave with scattered ashes, were uncovered on the northwestern edge of the large sand ridge at the edge of the settlement. The two graves were nearly entirely destroyed by erosion and earlier landscaping work: only charred bones and the fragments of the urns from the urn grave could be lifted out.

Early Bronze Age pits, usually with only a few Early Bronze Age finds, were discovered in the natural depressions that intersected the territory outside the large sand ridge as well. They may be cisterns or wells since the ground water seeped in regularly while we were cleaning them. The Late Bronze Age and Celtic wooden wells unearthed in 2000 were also found in such natural swampy depressions (HORVÁTH–SZILAS–ENDRŐDI–HORVÁTH 2001, 2003, 2004; SZILAS 2002).

The archaeobotanical analysis of the samples taken from the Early Bronze Age settlement (Ferenc Gyula's results) indicate that the inhabitants of the settlement primarily cultivated barley, einkorn, emmer, bald barley and common wheat similarly to the archaeobotanical materials from other settlements of the same

A 2004-ben folytatott feltárás alapján meghatározhatóvá vált a 2000-ben feltárt késő bronzkori település északi határa. A 2000-ben feltárt terület északi részén, a kerítő árkon kívül, észak felé egyre szórványosabban jelentkeztek a házak és gödrök. Ekkor az Auchan áruház északi parkolójának területén húzott kutatóárkokból, amelyek szinte teljesen elérték a 2004-ben feltárt területet, csak szórványos, elsősorban nem késő bronzkori objektumok kerültek elő. Hasonló volt a helyzet a „D” felületen is: néhány kevés leletet szolgáló gödör, valamint a sír, mellett a terület déli határán előkerült ház jelentheti a késő bronzkori telep északi határát. A település központjától viszonylag távol, szórványosan jelentkező gödrök társaságában előkerült ház újabb adatokkal szolgál a korszak településtörténetéről.

A feltárt őskori telep délnyugati felén egy magányos, dél-északi tájolású szarmata női sír került elő (118. obj). Az elhunytat háton fekvé, nyújtott testhelyzetben temették el, a váz bal oldalát erősen állatjárás bolygatta. (7. kép) Az előkelő származású asszony ruhájának nyakkivágását vagy fátylát a mellkason kibontott, vékony aranylemezből préselt, kerek, (8. kép) a ruhaujját pedig háromszög alakú flittek díszítették. Nyak környékén kameol, borostyán és kalcidon gyöngyökből álló nyakláncot találtunk, (8. kép) melyen középen aranylemezes, granulációval díszített lunula függött. Ennek, vagy egy másik, hosszabb nyakláncnak lehetett a része a mellkason kibontott fajansz oroszlán gyöngy. A koponya alatt, a nyaklánc összefogására szolgáló, zárt bronzkarika mellett granulációval díszített aranyfülbevalót bontottunk ki, ennek párhuzamát számos kora szarmata anyagban megtalálhatjuk. (KÓHEGYI 1982; FARKAS 2000) A

7. kép: Szarmata női sír (118. objektum).
Fig. 7: Grave of a Sarmatian woman (feature no. 118)

period (Csepel-Hollandi Road, Albertfalva).

The scattered settlement features (pits and a segment of a post-structure house) as well as a single cremation burial represented the Late Bronze Age as the next chronological horizon.

Part of a post-structure house was unearched in the area that lay closer to the Late Bronze Age settlement which came to light on the southernmost part of the large sand ridge in 2000. Regrettably, the house extended under the southern border of the excavation area so it was not possible to unearth it completely. The shape, the measurements and the orientation of the house were identical to those of one of the most common house types at the Late Bronze Age settlement discovered in 2000 (HORVÁTH-SZILAS-ENDRÓDI-HORVÁTH 2001, 2003, 2004).

csukló környékén több rétegben millefiori és borostyángyöngyöket találtunk. Lábféjéhez egyfülű, korongolt, kettős kónikus, vörösre festett korsót helyeztek. A sírban található aranyeletek, a gyöngyök, a fajansz oroszlán pontusi eredetűek. (VADAY 1989, 45, 55–56) A sírt római import hiánya és az ékszergamitúra összetétele alapján az 1. századra datálhatjuk.

A fenti sírtól körülbelül 20 méterre ugyancsak dél–északi tájolású, nyújtott csontvázas sírt tártunk fel, melyet a benne található egyetlen gyöngy alapján szintén a szarmata korba sorolhatunk.

Az ásatáson a datálható korú emlékeken kívül számos leletanyagot nem szolgáltató objektum, illetve jelenség is előkerült. A nagy homokhátat, a nagy árokkal párhuzamosan, azt közrefogva, két, egymással nagyjából párhuzamos, északnyugat–délkeleti irányú cölöplyuk sor vágja ketté. Leletanyag a cölöplyukak egyikéből sem került elő, azonban a cölöplyuk sor egyik tagja vágja a 40. objektumot (szarmata sír), azaz a népvándorlás korra, vagy ez utánra datálható. Szintén nem tudjuk datálni a bronzkori ház területén és környékén előkerült, de nem a házhoz tartozó két egymásra merőleges cölöplyuk sort. Mivel a cölöplyukak egy része a ház területén került elő nem lehetnek egykorúak a házzal. A két sor közül az északkelet–délnyugati irányú nagyjából egy irányba esik az ugyanilyen tájolású 2000-ben előkerült hosszú cölöplyuk sorral, az északnyugat–délkeleti irányú sor pedig egyrészt párhuzamos a 2000-ben feltárt terület északi sarkában talált rövid sorral, illetve nagyjából párhuzamos a 2004-es területet átvágó kettős cölöplyuk sorral. A cölöplyuk rendszer tényleges összetartozása, funkciója és kora egyelőre meghatározhatatlan.

Ugyancsak nem került elő datálós értékű lelet a nagy árkot vágó kavicsalapozású

Only a few finds came from the pits serving an unknown function (perhaps clay extraction pits). They date to the same period as those recovered at the large Late Bronze Age (Late Tumulus – Early Urnfield) settlement.

The grave with the scattered ashes uncovered in the northern part of the large sand ridge also dates to the Late Bronze Age (Figs 5–6). Two bronze spearheads (one bent, probably on the pyre) and a bracelet were found together with a large number of charred bone fragments in the small and shallow grave shaft. No other traces of Late Bronze Age burials were found around the feature (or anywhere on the whole of the unearthed territory).

The deep V-shaped ditch intersecting the large sand ridge in a northwest–southeast direction can also be dated conditionally to the Late Bronze Age. It ran parallel to the double ditch with similar measurements unearthed in 2000. Although Early and Late Bronze Age ceramics were found

8. kép: Részletfotó a mellkasról (118. objektum).
Fig. 8: Detail of her chest (feature no. 118)

tűzhelyből, azonban mivel az árok betöltésének tetején került elő, a nagy árok feltöltődése után építették.

A kora és késő bronzkori teleptől keletre, elsősorban a terület északkeleti szélén talált kiemelkedésen, de a mélyedésekben is számos objektumot találtunk leletanyag nélkül, vagy egy-egy apró bronzkori (jellegtelen) kerámiatöredékekkel. Az objektumok feltjai gyakran nehezen voltak meghatározhatók, bontás során sokszor nehéz, vagy lehetetlen volt az objektumot követni. Néhány jelenségnél megfigyeltük, hogy feltjuk kifli alakú volt, a külső ívük méhkas alakban bemélyült. A geopedológiai szakvélemény alapján elképzelhető, hogy természetes módon gyökerestől kidőlt fákra utalnak a sajátos objektumok.

Korom Anita – Reményi László

Irodalom/References:

BÓNA 1965 – Bóna I.: The Peoples of Southern Origin of the Early Bronze Age in Hungary I–II. *Alba Regia* 4–5 (1963–64) 1965, 17–81.

DIMITRIJEVIČ 1982 – Dimitrijevič, S.: Die frühe Vinkovci-kultur und ihre Beziehungen zum Vučedoler Substrat im Lichte der Ausgrabungen in Vinkovci (1977/78). *Opuscula Archaeologica* 7 (1982) 7–36.

DVORÁK–MATEJÍČKOVÁ–PEŠKA–RAKOVSKY 1996 – Dvorák, P. – Matejíčková, A. – Peška, J. – Rakovsky, I.: Gräberfelder der Glockenbecherkultur in Mähren II. (Bezirk Breclav) Katalog der Funde. Brno 1996.

ECSEDY 1978 – Ecsedy, I.: Die Siedlung der Somogyvár-Vinkovci Kultur bei Szava und einige Fragen der Frühbronzezeit in Südpannonien. (A Somogyvár-Vinkovci

in the ditch, it was probably associated with the later period since the posthole rows running along it were certainly not from the Bronze Age. Bronze an along it. These ditches leading to deeper areas (which do not border settlement units), were probably used to drain the territory.

The excavations in 2004 enabled the excavators to identify the northern border of the Late Bronze Age settlement unearthed in 2000. In the northern part of the territory uncovered in 2000, the houses and the pits were increasingly loosely distributed northwards outside the fencing ditch. At that time, the ditch which opened on the territory of the northern parking lot of the Auchan store (which nearly extended onto the territory unearthed in 2004) contained only scattered and mostly not Late Bronze Age features. The situation was the same on surface "D": apart from a few pits with a sparse find material (as well as the grave). The house discovered on the southern edge of the territory may mark the northern boundary of the Late Bronze Age settlement. The house that was found there together with scattered pits relatively far from the centre of the settlement offers new data on the settlement history of the period.

The single south–north oriented grave of a Sarmatian woman (feature no. 118) was found in the southwestern part of the unearthed prehistoric settlement. The deceased lay on her back in an extended position. A burrowing animal had badly disturbed the left side of the skeleton (Fig. 7). The neckline of the dress of a woman of a noble origin or her veil was decorated with round beadlets pressed from a gold plaque, which were uncovered on the chest (Fig. 8), while the sleeves were ornamented with triangular bead-

kultúra települése és a déldunántúli kora bronzkor néhány kérdése). JPMÉ 23 (1978) 97–136.

ENDRŐDI 1992 – Endrődi A.: A kora bronzkori Harangedény kultúra telepe és temetője Szigetszentmiklós határában. (The settlement and cemetery of the Bell Beaker Culture in the district of Szigetszentmiklós.) In: Archaeological researches on the line of motorway M0. BTM Műhely 5. Budapest 1992, 83–201.

FARKAS 2000 – Farkas Cs.: Kora szarmata sírok Füzesabony határában (Füzesabony-Kastély dűlő I.) In: Heves Megyei Régészeti Közlemények 2. Eger 2000, 15–50.

HORVÁTH 2002 – Horváth, L. A.: Neolitische Funde und Befunde in der Gemarkung von Dunakeszi. ActaArchHung 53 (2002) 1–40.

HORVÁTH 2003 – Horváth, L. A.: Dunakeszi, Nádas. In: Régészeti kutatások Magyarországon 2000. Budapest 2003, 129–130.

HORVÁTH–SZILAS–ENDRŐDI–HORVÁTH 2001 – Horváth L. A. – Szilas G. – Endrődi A. – Horváth M. A.: Óskori telepek és sírok feltárása Dunakeszi határában. (Excavation of prehistoric settlements and graves in Dunakeszi.) Aqfűz 7 (2001) 115–127.

HORVÁTH–SZILAS–ENDRŐDI–HORVÁTH 2003 – Horváth L. A. – Szilas G. – Endrődi A. – Horváth M. A.: Előzetes jelentés a Dunakeszi, Székes-dűlőn végzett óskori telepfeltárásról. (Vorbericht über die Ausgrabung der urzeitlichen Siedlungen von Dunakeszi.) In: Régészeti kutatások Magyarországon 2000. Budapest 2003, 5–17.

HORVÁTH–SZILAS–ENDRŐDI–HORVÁTH 2004: Horváth L. A. – Szilas G. – Endrődi A. – Horváth

lets. A necklace of cornelian, amber and chalcedony beads was found in the region of the neck (Fig. 8). A lunula made from a silver plaque and decorated with granules hung in the middle of the row of beads. The faience lion bead found on the chest may also be part of this or another longer necklace. A gold earring with a granulated ornament was found under the skull beside the closed bronze ring that held together the necklace. Analogies to this type of earring can be found in early Sarmatian material (KÓHEGYI 1982; FARKAS 2000). Millefiori and amber beads were uncovered in layers in the region of the wrist. A single-handled, wheel-thrown, biconical, red-painted jug was placed by her feet. The gold finds, the beads and the faience lion came from the Pontic region (VADAY 1989, 45, 55–56). The grave can be dated to the AD 1st century based on the absence of Roman wares and the characteristics of the jewellery.

The inhumation grave oriented south–north containing an extended skeleton was also found about 20 m from the above grave. The only bead found in it also dated the grave from the Sarmatian period.

Beside the datable features, there were many features and phenomena that did not contain finds. Two more-or-less parallel rows of postholes intersected the large sand ridge, enclosing it in a north–west–southeast direction. None of the postholes contained finds. One of the postholes, however, intersected feature no. 40 (Sarmatian grave), so it can be dated either from the Migration Period or later. The two rows of postholes running perpendicular to each other uncovered on the territory and around the Bronze Age house could not be dated either. They certainly did not belong to the house. Since

M. A.: Megelőző feltárás Dunakeszi-Székesdűlőn. (Preliminary Excavation at Dunakeszi-Székesdűlő.) *Mómosz* 2 (2004) 209–218.

HORVÁTH 2003 – Horváth M. A.: Budapest, IV. kerület Székes-nádas dűlő. *Aqfűz* 9 (2003) 198–199.

KALICZ-SCHREIBER 1984 – Kalicz-Schreiber, R.: Komplex der Nagyrév-Kultur. In: *Kulturen der Frühbronzezeit das Karpatenbeckens und Nordbalkans.* (Hrsg. Nikola Tasić) Beograd 1984. 133–194.

KALICZ-SCHREIBER-KALICZ 1998-1999 – Kalicz-Schreiber, R. – Kalicz, N.: A Somogyvár-Vinkovci kultúra és a Harangedény-Csepel-csoport Budapest kora bronzkorában. (Die Somogyvár-Vinkovci-kultur und die Glockenbecher in der Frühbronzezeit von Budapest.) *Savaria* 24/3 (1998–1999 [1999]) 83–114.

KALICZ-SCHREIBER-KALICZ 1998/2000 – Kalicz-Schreiber, R. – Kalicz, N.: A harangedények szerepe a Budapest környéki kora bronzkor társadalmi viszonyainak megjelenítésében. (The Role of Bell Beakers in reflecting social relations in the early Bronze Age of Budapest.) *ArchÉrt* 125 (1998/2000) 45–78.

KŐHEGYI 1982 – Kőhegyi M.: Kora szarmata aranyleletes női sírok az Alföldön. *DMÉ* 1982. 267–355.

SZILAS 2002 – Szilas, G.: Die Freilegung eines bronzezeitlichen Brunnens besonderen Typus in Dunakeszi. (Egy egyedi típusú kút feltárása Dunakeszin.) *BudRég* 36 (2002) 291–303.

VADAY 1989 – H. Vaday A.: Die sarmatische Denkmäler des Komitats Szolnok. Ein Beitrag zur Archäologie und Geschichte des sarmatischen Barbaricums. *Antacus* 17–18. 1988–1989. Budapest 1989.

some of the postholes were found on the territory of the house, they cannot be contemporary. The northeast–southwest running row had approximately the same orientation as the long row of postholes unearthed in 2000, while the row of postholes running in a northwest–southeast direction lies parallel to the short row unearthed in the northern corner of the unearthed territory in 2000 and running approximately parallel to the double row of posthole that intersected the 2004 excavation territory. Whether the postholes really comprised some kind of a system cannot yet be determined nor can their function and age.

No datable finds have been discovered in the fire place with a gravelly foundation, which intersected the large ditch although since it was found on top of the fill of the ditch, it must have been built after the ditch filled in.

A number of features were found without finds or with tiny Bronze Age (indistinct) shards east of the Early and Late Bronze Age settlements, especially on the elevation found on the northeast edge of the territory as well as in the depressions. The discolourations of the features were often difficult to see and it often proved difficult or impossible to follow the features during cleaning. A few of these features had a crescent-shaped discolouration, while in a downwards direction the outer arc deepened into a beehive-shape. It seems possible based on geological observations that these specific features marked the places of uprooted trees.

Anita Korom – László Reményi